

DREPT CIVIL

Teoria generală a obligațiilor

Curs universitar

Conf. univ. dr.

CRISTINA ELISABETA ZAMȘA

Universitatea din București,

Facultatea de Drept

Ediția a 4-a, revizuită și adăugită

Editura

Hamangiu

CUPRINS

TITLUL I. NOȚIUNEA DE OBLIGAȚIE. CLASIFICAREA OBLIGAȚIILOR ____ 1

Capitolul I. Prezentarea noțiunii de obligație civilă _____ 1

Secțiunea 1. Aspecte introductive _____ 1

§1. Considerații generale. Reglementare _____ 1

§2. Sensurile și definiția doctrinară a noțiunii de obligație _____ 2

§3. Elementele raportului juridic de obligație. Valența structurală și funcțională a elementelor _____ 4

3.1. Subiectele (sau părțile) raportului juridic de obligație _____ 4

3.2. Conținutul raportului juridic de obligație _____ 6

3.3. Obiectul raportului juridic de obligație _____ 6

§4. Rolul sancțiunii în cadrul raportului juridic obligațional _____ 11

Secțiunea a 2-a. Noțiunea de obligație (contractuală) și noțiunea de îndatorire comportamentală _____ 14

§1. Criteriile de delimitare a unei obligații contractuale _____ 14

§2. Obligația legală (îndatorirea comportamentală) de bună-credință _____ 15

§3. Obligațiile care decurg din completarea contractului _____ 16

§4. Categorii de obligații contractuale. Obligații primare și obligații secundare _____ 17

Capitolul II. Clasificarea obligațiilor _____ 19

Secțiunea 1. Clasificarea obligațiilor în funcție de izvoare _____ 19

Secțiunea a 2-a. Clasificarea obligațiilor în funcție de obiect _____ 19

§1. Obligații de a da, de a face, de a nu face _____ 20

§2. Obligații de rezultat (determinate) și obligații de mijloace (de prudență și diligență) _____ 22

§3. Obligații în natură și obligații monetare sau pecuniare _____ 25

Secțiunea a 3-a. Clasificarea obligațiilor în funcție de criteriul sancțiunii _____ 27

Secțiunea a 4-a. Clasificarea obligațiilor în funcție de opozabilitatea lor _____ 30

TITLUL II. IZVOARELE OBLIGAȚIILOR _____ 31

Capitolul I. Actul juridic ca izvor de obligații. Contractul. Actul juridic unilateral generator de obligații _____ 32

Secțiunea 1. Contractul, principalul izvor de obligații. Considerații generale _____ 32

§1. Definiție legală. Prezentarea noțiunii _____ 32

§2. Fundamentul contractului. Avântul, decăderea și reconsiderarea tezei autonomiei de voință	34
2.1. Avântul autonomiei de voință	34
2.2. Decăderea autonomiei de voință	35
2.3. Reconsiderarea principiului autonomiei de voință	39
<i>Secțiunea a 2-a. Principiile guvernatoare ale contractului.</i>	
<i>Principiul libertății contractuale. Principiul bunei-credințe</i>	40
§1. Considerații generale	40
§2. Principiul libertății contractuale	40
§3. Principiul bunei-credințe în materie contractuală	43
<i>Secțiunea a 3-a. Clasificarea contractelor</i>	44
§1. Clasificarea contractelor în funcție de conținut. Contracte sinalagmatice și contracte unilaterale	44
§2. Clasificarea contractelor în funcție de scopul urmărit. Contracte cu titlu oneros și contracte cu titlu gratuit	46
§3. Clasificarea contractelor în funcție de criteriul formei. Contracte consensuale, solemne, reale	49
§4. Clasificarea contractelor în funcție de efectele produse	50
§5. Clasificarea contractelor în funcție de modul (durata) de executare	51
§6. Clasificarea contractelor în funcție de nominalizarea lor în legislația civilă	51
§7. Clasificarea contractelor în funcție de criteriul libertății părților de a negocia. Contracte negociate, de adeziune și obligatorii	52
§8. Clasificarea contractelor în funcție de corelația dintre ele	54
<i>Secțiunea a 4-a. Încheierea contractelor</i>	55
§1. Considerații generale	55
§2. Încheierea contractului prin mecanismul negocierilor	55
2.1. Clasificarea negocierilor	55
2.2. Libertăți și îngărdiri în realizarea acordului de voință prin negociere. Obligațiile partenerilor de negociere	57
2.2.1. Principiul libertății de a contracta	57
2.2.2. Buna-credință	57
2.2.3. Obligația de confidențialitate	58
2.2.4. Obligația de informare	59
2.2.5. Obligația de a se informa	60
§3. Încheierea contractului prin mecanismul ofertei de a contracta și al acceptării	61
3.1. Oferta de a contracta	61
3.1.1. Noțiune. Natură juridică	61
3.1.2. Condiții de valabilitate	62
3.1.3. Forța obligatorie a ofertei	64
3.1.4. Retragera și caducitatea ofertei	67

3.1.5. Natura juridică a ofertei de a contracta. Concluzii.	
Delimitarea de noțiuni asemănătoare	67
3.2. Acceptarea	69
3.2.1. Noțiune. Natură juridică	69
3.2.2. Condițiile de valabilitate	70
3.2.3. Momentul și locul încheierii contractului	71
§4. Încheierea contractului prin mecanismul promisiunilor	
de a contracta	72
4.1. Considerații introductive	72
4.2. Promisiunea de a contracta	72
4.3. Pactul de opțiune	76
<i>Secțiunea a 5-a. Interpretarea contractului</i>	77
§1. Considerații generale	77
§2. Reguli de interpretare	78
Capitolul II. Efectele contractului	81
<i>Secțiunea 1. Aspecte introductive</i>	81
§1. Considerații generale. Noțiunile de obligatoriu și obligațional	81
§2. Identificarea principiilor efectelor contractului	82
<i>Secțiunea a 2-a. Principiul forței obligatorii</i>	84
§1. Reglementare	84
§2. Fundamentul obligativității contractului	85
§3. Excepțiile de la principiul obligativității	87
3.1. Impreviziunea contractuală	88
3.1.1. Prezentare generală	88
3.1.2. Fundamentul impreviziunii	91
3.1.3. Domeniul de aplicare a impreviziunii	92
3.1.4. Condițiile impreviziunii	93
3.1.5. Efectele impreviziunii. Revizuirea contractului	97
3.2. Denunțarea unilaterală a contractelor	100
3.2.1. Denunțarea unilaterală convențională	100
3.2.2. Denunțarea unilaterală legală, excepție de la principiul forței obligatorii	101
<i>Secțiunea a 3-a. Principiul relativității efectelor contractului</i>	102
§1. Enunțarea principiului relativității. Relativitatea și obligativitatea contractului	102
§2. Domeniul de aplicare a principiului relativității	103
§3. Excepții de la principiul relativității	107
3.1. Promisiunea faptei altuia, excepție aparentă de la principiul relativității	108
3.1.1. Noțiune. Prezentare generală	108
3.1.2. Efectele promisiunii faptei altuia	109

3.2. Stipulația pentru altul _____	109
3.2.1. Noțiune. Natură juridică _____	109
3.2.2. Condițiile stipulației pentru altul _____	110
3.2.3. Efectele stipulației pentru altul _____	111
<i>Secțiunea a 4-a. Principiul opozabilității efectelor contractului</i> _____	113
§1. Prezentarea principiului opozabilității contractului față de terți _____	113
§2. Componentele principiului opozabilității _____	114
§3. Excepțiile de la principiul opozabilității contractului _____	115
§4. Simulația, excepție de la principiul opozabilității față de terți a contractului _____	115
4.1. Prezentare generală. Noțiune _____	115
4.2. Tipuri de simulație _____	116
4.3. Structura și condițiile simulației _____	118
4.4. Efectele simulației _____	118
4.5. Sancțiunile în cazul simulației _____	121
4.6. Domeniul de aplicare a simulației _____	121
4.7. Acțiunea în declararea simulației. Proba simulației _____	121
<i>Secțiunea a 5-a. Efectele specifice contractelor sinalagmatice</i> _____	123
§1. Excepția de neexecutare _____	123
1.1. Noțiunea excepției de neexecutare. Domeniul de aplicație _____	123
1.2. Condițiile excepției de neexecutare _____	125
1.3. Efectele excepției de neexecutare _____	127
§2. Rezoluțiunea, rezilierea și reducerea prestațiilor _____	127
2.1. Natura juridică a rezoluțiunii și rezilierii. Domeniu de aplicație _____	127
2.2. Condițiile rezoluțiunii _____	129
2.3. Moduri de operare a rezoluțiunii _____	131
2.3.1. Rezoluțiunea judiciară _____	131
2.3.2. Rezoluțiunea unilaterală. Declarația de rezoluțiune _____	133
2.3.3. Pactele comisorii _____	134
2.4. Aplicabilitatea rezoluțiunii și rezilierii în cazul nerespectării obligației de executare cu bună-credință a contractelor. Distincția necesară între comportamentul creditorului și cel al debitorului _____	135
2.5. Efectele rezoluțiunii și ale rezilierii _____	137
2.6. Reducerea prestațiilor _____	138
2.6.1. Noțiune _____	138
2.6.2. Condițiile reducerii prestației creditorului _____	138
§3. Riscul contractului _____	139
3.1. Noțiune _____	139
3.2. Riscul contractului translativ de proprietate. <i>Res perit debitori</i> _____	140
3.3. Suportarea riscului în cazul punerii în întârziere a creditorului obligației de predare. <i>Res perit creditori</i> _____	140

<i>Secțiunea a 6-a. Încetarea contractului</i>	141
§1. Cauzele de încetare a contractului	141
§2. Efectele încetării contractului	142
Capitolul III. Actul juridic unilateral, izvor de obligații	144
<i>Secțiunea 1. Noțiune. Actul unilateral și actul unilateral cauzator de obligații</i>	144
<i>Secțiunea a 2-a. Promisiunea unilaterală</i>	146
<i>Secțiunea a 3-a. Promisiunea publică de recompensă</i>	147
Capitolul IV. Faptul juridic licit	149
<i>Secțiunea 1. Noțiunea faptului juridic licit. Prezentare generală</i>	149
<i>Secțiunea a 2-a. Gestiunea intereselor altei persoane</i>	150
§1. Noțiune	150
§2. Condițiile gestiunii	151
§3. Efectele gestiunii	153
3.1. Obligațiile gerantului	153
3.2. Obligațiile geratului	154
<i>Secțiunea a 3-a. Plata nedatorată</i>	155
§1. Noțiune	155
§2. Condițiile plății nedatorate	156
§3. Limitele plății nedatorate	158
§4. Efectele plății nedatorate	159
<i>Secțiunea a 4-a. Îmbogățirea fără justă cauză</i>	159
§1. Noțiune	159
§2. Condițiile îmbogățirii fără justă cauză	160
§3. Efectele îmbogățirii fără justă cauză	162
Capitolul V. Faptul juridic ilicit. Răspunderea civilă delictuală	163
<i>Secțiunea 1. Răspunderea civilă delictuală. Aspecte generale</i>	163
§1. Noțiunea, funcțiile și fundamentul răspunderii civile delictuale	163
§2. Comparația răspunderii delictuală – răspunderea penală	165
§3. Relația dintre răspunderea delictuală și răspunderea contractuală. Răspundere delictuală sau extracontractuală	166
§4. Comparația dintre răspunderea delictuală și răspunderea contractuală	168
§5. Chestiunea cumulului celor două forme de răspundere	169
§6. Felurile răspunderii delictuale	171
<i>Secțiunea a 2-a. Răspunderea delictuală pentru fapta proprie</i>	172
§1. Reglementare	172
§2. Condițiile răspunderii delictuale pentru fapta proprie	173
2.1. Fapta ilicită	173
2.1.1. Noțiune	173

2.1.2. Cauzele care înlătură caracterul ilicit al faptei	174
2.1.3. Abuzul de drept, formă specială de faptă ilicită	179
2.2. Prejudiciul	183
2.2.1. Noțiunea de prejudiciu	183
2.2.2. Clasificarea prejudiciilor	185
2.2.3. Condițiile (caracterele) prejudiciului reparabil	191
2.3. Raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu	196
2.3.1. Noțiune. Tipuri de raporturi de cauzalitate	196
2.3.2. Determinarea raportului de cauzalitate în situații complexe	197
2.3.3. „Cauzele exoneratoare de răspundere”, conform Codului civil. Situațiile de înlăturare a raportului cauzal	198
2.4. Vinovăția (vina) celui care a cauzat prejudiciul	201
2.4.1. Noțiune	201
2.4.2. Consecințe ale lipsei discernământului. Obligația de indemnizare a victimei	203
§3. Răspunderea delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice	204
3.1. Reglementare. Domeniu de aplicare	204
3.2. Condiții	205
3.3. Efecte	206
<i>Secțiunea a 3-a. Răspunderea pentru fapta altei persoane</i>	206
§1. Răspunderea pentru faptele prejudiciabile săvârșite de minori sau de persoanele majore aflate sub tutelă specială/consiliere judiciară	206
1.1. Reglementare. Domeniu de aplicare	206
1.2. Fundamentarea răspunderii	208
1.2.1. Fundamentarea răspunderii părinților (tutorei minorului) pentru faptele prejudiciabile săvârșite de minori	208
1.2.2. Fundamentarea răspunderii altor persoane pentru faptele săvârșite de minori (cadre didactice, meșteșugari etc.)	210
1.3. Condițiile răspunderii	210
1.4. Efectele răspunderii	211
1.5. Exonerarea de răspundere pentru fapta minorului/majorului sub tutelă specială sau consiliere judiciară	211
§2. Răspunderea comitenților pentru faptele prejudiciabile săvârșite de prepușii lor în funcțiile încredințate	212
2.1. Reglementare. Domeniu de aplicare	212
2.2. Fundamentarea răspunderii comitentului	214
2.3. Condițiile răspunderii comitentului	215
2.4. Efectele răspunderii comitentului	217
2.5. Exonerarea de răspundere a comitentului	218

§3. Corelația formelor de răspundere pentru fapta altei persoane	219
3.1. Corelația dintre răspunderea părinților și răspunderea altor persoane care au obligația de supraveghere (cadrele didactice)	219
3.2. Corelația răspunderii comitentului cu alte forme de răspundere pentru altul	220
<i>Secțiunea a 4-a. Răspunderea pentru animale, lucruri și edificii</i>	220
§1. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale	220
1.1. Reglementare. Domeniu de aplicare	220
1.2. Fundamentarea răspunderii	223
1.3. Condițiile răspunderii	223
1.4. Efectele răspunderii	223
1.5. Exonerarea de răspundere	224
§2. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri, în general	225
2.1. Reglementare. Domeniu de aplicare	225
2.2. Fundamentarea răspunderii	227
2.3. Condițiile răspunderii. Cazuri similare	227
2.4. Efectele răspunderii	228
2.5. Exonerarea de răspundere	228
§3. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de ruina edificiului	229
3.1. Reglementare. Domeniu de aplicare	229
3.2. Fundamentarea răspunderii	230
3.3. Condițiile răspunderii	230
3.4. Efectele răspunderii	231
3.5. Exonerarea de răspundere	231
§4. Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de căderea sau aruncarea unui lucru dintr-un imobil	232
4.1. Reglementare. Domeniu de aplicare	232
4.2. Fundamentarea răspunderii	232
4.3. Condițiile răspunderii	233
4.4. Efectele răspunderii	233
4.5. Exonerarea de răspundere	233
§5. Corelații între formele de răspundere	234
<i>Secțiunea a 5-a. Forme de răspundere civilă reglementate în legislația conexă Codului. Răspunderea civilă profesională</i>	234
§1. Prezentarea formelor de răspundere civilă specială	234
§2. Răspunderea civilă a personalului medical	236
§3. Răspunderea civilă a avocatului	240
§4. Răspunderea civilă a notarului public	241
<i>Secțiunea a 6-a. Specificul raportului obligațional delictual.</i>	
<i>Repararea prejudiciilor</i>	244
§1. Noțiunea de raport obligațional delictual	244

§2. Repararea prejudiciilor. Acțiunea civilă în justiție	247
2.1. Căi de valorificare a dreptului la repararea prejudiciilor	247
2.2. Regimul acțiunii în răspundere civilă delictuală	248
2.2.1. Considerații generale privind acțiunea civilă.	
Părțile acțiunii civile	248
2.2.2. Caracterul hotărârii judecătorești. Calculul dobânzii legale penalizatoare	250
2.2.3. Dovada condițiilor răspunderii civile delictuale	254
2.2.4. Repararea prejudiciilor	255
2.2.4.1. Principii și reguli în repararea prejudiciilor	255
2.2.4.2. Particularitățile reparării prejudiciilor nepatrimoniale	262
2.2.5. Prescripția dreptului la acțiunea în repararea prejudiciului	267
TITLUL III. EFECTELE OBLIGAȚIILOR	269
Capitolul I. Considerații generale	269
Secțiunea 1. <i>Prezentarea efectelor obligațiilor</i>	269
Secțiunea a 2-a. <i>Principiul executării în natură a obligațiilor</i>	270
Secțiunea a 3-a. <i>Tipuri de executare a obligației civile</i>	270
Capitolul II. Plata	272
Secțiunea 1. <i>Aspecte generale privind plata</i>	272
§1. Noțiunea, temeiul și funcțiile plății	272
§2. Natura juridică a plății	273
Secțiunea a 2-a. <i>Condițiile plății</i>	274
§1. Condițiile de valabilitate referitoare la subiectele plății	274
1.1. Cine poate face plata? Categoria <i>solvensului</i>	274
1.1.1. Condițiile solvensului	276
1.2. Cine poate primi plata? Categoria <i>accipiensului</i>	277
1.2.1. Caz particular: plata făcută unui creditor aparent.	
Condiții și consecințe	278
§2. Condițiile de valabilitate referitoare la obiectul plății	279
2.1. Principiile plății indiferent de obiectul obligației	279
2.1.1. Principiul indivizibilității plății	279
2.1.2. Principiul imputației plății	280
2.2. Diligența cerută în executarea obligațiilor. Criteriul bunului proprietar	281
2.3. Valabilitatea plății în funcție de obiectul obligației	284
2.3.1. Obligația de a da un bun individual determinat (obligația de a strămuta proprietatea)	284

2.3.2. Obligația de a da bunuri de gen	285
2.3.3. Obligația de a da o sumă de bani	285
2.3.4. Obligația de a preda un bun individual determinat	286
2.3.5. Obligația de a constitui o garanție	288
<i>Secțiunea a 3-a. Locul, data și dovada plății</i>	288
§1. Locul plății	288
§2. Data plății	289
§3. Dovada plății	290
§4. Cheltuielile plății	291
<i>Secțiunea a 4-a. Punerea în întârziere a creditorului de către debitor</i>	291
§1. Justificarea punerii în întârziere a creditorului	291
§2. Reglementarea cazurilor de punere în întârziere a creditorului	292
§3. Etapele punerii în întârziere a creditorului	292
§4. Alte drepturi ale debitorului	293
<i>Secțiunea a 5-a. Buna-credință în executarea obligațiilor contractuale</i>	294
§1. Rolul bunei-credințe în materia contractului	294
§2. Buna-credință a debitorului	295
§3. Buna-credință a creditorului	297
Capitolul III. Executarea silită a obligațiilor civile	298
<i>Secțiunea 1. Considerații generale privind neexecutarea obligațiilor. Mijloacele juridice ale creditorului</i>	298
§1. Conceptualizarea consecințelor neexecutării: sancțiuni, mijloace juridice sau remedii	298
§2. Drepturile (mijloacele juridice) ale creditorului în caz de neexecutare a obligațiilor	300
2.1. Enumerarea drepturilor creditorului în caz de neexecutare a obligațiilor	300
2.2. Prezentarea condițiilor generale de activare a mijloacelor juridice ale creditorului	301
§3. Condițiile generale ale drepturilor creditorului în caz de neexecutare a obligațiilor civile	301
3.1. Condiția generală a neexecutării fără justificare a obligației civile	301
3.1.1. Noțiunea de neexecutare fără justificare	301
3.1.2. Neimputabilitatea față de creditor a neexecutării obligației de către debitor	302
3.2. Condiția generală a punerii debitorului în întârziere	303
3.2.1. Importanța și rolul punerii în întârziere	303
3.2.2. Sensurile și funcțiile punerii în întârziere	304
3.2.3. Modurile punerii în întârziere: regula și derogările	304
3.2.4. Efectele punerii în întârziere. Termenul suplimentar de executare. Celelalte efecte	306

Secțiunea a 2-a. Executarea silită în natură a obligațiilor	308
§1. Prezentare generală	308
1.1. Noțiune. Reglementare	308
1.2. Prioritatea executării silite în natură	309
§2. Condițiile, conținutul și limitele dreptului la executarea silită în natură	310
§3. Executarea silită în natură a obligațiilor de a da	312
§4. Executarea silită în natură a obligațiilor de a face	314
4.1. Sediul legal și domeniul de aplicație. Obligațiile de a face <i>intuitu personae</i>	314
4.2. Caz particular: executarea obligației de a face constând în predarea unui bun	316
4.3. Modalitățile specifice de executare a obligațiilor de a face, potrivit art. 1528 din Codul civil	317
§5. Executarea silită a obligațiilor de a nu face	318
5.1. Particularitățile executării silite în natură a obligațiilor de a nu face	318
5.2. Executarea obligației de a nu face în contextul art. 1529 din Codul civil	318
Secțiunea a 3-a. Executarea prin echivalent a obligațiilor.	
Regimul daunelor-interese. Răspunderea contractuală	319
§1. Noțiunea executării prin echivalent. Regimul juridic al daunelor-interese, în contextul art. 1516 din Codul civil	319
1.1. Considerații generale	319
1.2. Clasificarea daunelor-interese. Relația dintre daunele-interese și celelalte mijloace juridice ale creditorului	320
§2. Executarea prin echivalent (daunele-interese) și răspunderea contractuală	322
2.1. Daunele-interese și rolul lor de manifestare a răspunderii contractuale	322
2.2. Funcțiile și domeniul răspunderii contractuale	323
2.3. Formele răspunderii contractuale	325
§3. Condițiile acordării daunelor-interese în materie contractuală	326
3.1. Prezentarea condițiilor acordării daunelor-interese	326
3.2. Condiția generală a faptei ilicite contractuale (neexecutarea fără justificare a unei obligații contractuale)	327
3.2.1. Noțiune	327
3.2.2. Cauzele de neexecutare justificată a obligației contractuale	328
3.2.3. Dovada neexecutării obligației	328
3.3. Condiția generală a prejudiciului	329
3.3.1. Noțiune	329
3.3.2. Probarea (cuantumului) prejudiciului patrimonial	330

3.4. Condiția generală a raportului de cauzalitate între neexecutarea fără justificare a obligației și prejudiciu	331
3.5. Condiția generală a vinovăției debitorului	331
3.5.1. Formele de vinovăție a debitorului	331
3.5.2. Regimul probator al vinovăției debitorului	333
3.5.3. Neexecutarea culpabilă și neexecutarea fără justificare	333
3.6. Condiția de exercițiu privind inexistența unei convenții de nerăspundere	334
§4. Evaluarea daunelor-interese	336
4.1. Evaluarea judiciară a daunelor-interese	336
4.1.1. Principiul reparării integrale a prejudiciului	336
4.1.2. Regula reparării prejudiciului previzibil	339
4.1.3. Regula reparării prejudiciului direct și necesar, limită a principiului reparării integrale	341
4.1.4. Prejudiciul imputabil creditorului, limită a principiului reparării integrale	341
4.2. Evaluarea legală a daunelor-interese	342
4.2.1. Domeniu de aplicare	342
4.2.2. Evaluarea legală a daunelor moratorii în cazul obligațiilor bănești	342
4.2.3. Modalități de evaluare a daunelor moratorii în cazul obligațiilor de a face. Evaluarea legală	345
4.3. Evaluarea convențională a daunelor-interese	347
4.3.1. Clauza penală	347
4.3.2. Arvuna	351
<i>Secțiunea a 4-a. Mijloacele de protecție a drepturilor creditorului</i>	353
§1. Măsurile conservatorii. Prezentarea mijloacelor de protecție a drepturilor creditorului	353
§2. Acțiunea oblică	355
2.1. Noțiunea și natura juridică a acțiunii oblice	355
2.2. Domeniul de aplicație al acțiunii oblice	355
2.3. Condițiile acțiunii oblice	356
2.3.1. Condiții cu privire la creanță	357
2.3.2. Condiții cu privire la debitor	357
2.3.3. Condiții cu privire la creditor	357
2.4. Prescripția extinctivă în materia acțiunii oblice	358
2.5. Efectele acțiunii oblice	358
2.5.1. Efectele acțiunii oblice față de creditor	358
2.5.2. Efectele acțiunii oblice față de debitorul pasiv/neglijent	359
§3. Acțiunea revocatorie	359
3.1. Noțiunea și natura juridică a acțiunii revocatorii	359

3.2. Domeniul de aplicație al acțiunii revocatorii	360
3.3. Condițiile acțiunii revocatorii	362
3.3.1. Condiția prejudiciului suferit de creditor ca urmare a încheierii actului juridic de către debitor	362
3.3.2. Condiția fraudei debitorului	362
3.3.3. Condiția complicității terțului la fraudă	363
3.3.4. Condiții privitoare la creanță	364
3.4. Prescriptibilitatea acțiunii revocatorii	365
3.5. Efectele acțiunii revocatorii	365
3.5.1. Efectele acțiunii revocatorii față de creditori	366
3.5.2. Drepturile terțului față de bunul – obiect al actului juridic declarat inopozabil	366

TITLUL IV. MODALITAȚILE OBLIGAȚIILOR.

OBLIGAȚIILE COMPLEXE 369

Capitolul I. Introducere 369

Secțiunea 1. Considerații generale. Reglementare. Clasificări 369

*Secțiunea a 2-a. Categoriile de obligații: pure și simple, simple,
afectate de modalități* 370

Capitolul II. Obligațiile afectate de modalități 372

Secțiunea 1. Obligația condițională 372

§1. Prezentarea condiției, modalitate a obligației. Delimitări
conceptuale 372

§2. Clasificarea condițiilor. Condiția suspensivă și condiția
rezolutorie 374

§3. Efectele condiției suspensive 377

§4. Efecte condiției rezolutorii 379

Secțiunea a 2-a. Termenul 380

§1. Prezentarea termenului, modalitate a obligației. Clasificări 380

§2. Clasificări. Termenul suspensiv și termenul extinctiv 381

Capitolul III. Obligațiile plurale 383

Secțiunea 1. Considerații generale. Clasificări 383

Secțiunea a 2-a. Pluralitatea de subiecte 383

§1. Obligațiile divizibile 383

 1.1. Noțiune 383

 1.2. Efectele obligațiilor divizibile 385

§2. Obligațiile indivizibile 386

 2.1. Noțiune. Sursele indivizibilității 386

2.2. Efectele indivizibilității. Efecte comune pentru indivizibilitatea pasivă și activă	387
2.2.1. Efectele indivizibilității active	388
2.2.2. Efectele indivizibilității pasive	389
§3. Obligațiile solidare	390
3.1. Solidaritatea activă	391
3.1.1. Noțiune	391
3.1.2. Efectele solidarității active	391
3.2. Solidaritatea pasivă	393
3.2.1. Noțiune. Izvoare. Trăsături	393
3.2.2. Efectele solidarității pasive	394
§4. Raportul indivizibilitate-solidaritate	397
<i>Secțiunea a 3-a. Pluralitatea de obiecte</i>	398
§1. Obligațiile alternative	398
1.1. Noțiune	398
1.2. Executare	399
§2. Obligațiile facultative	401
2.1. Noțiune	401
2.2. Executare și stingere	402

TITLUL V. TRANSMISIUNEA ȘI TRANSFORMAREA OBLIGAȚIILOR **403**

Capitolul I. Cesiunea de creanță	404
<i>Secțiunea 1. Reglementare. Noțiune. Domeniu de aplicație</i>	404
<i>Secțiunea a 2-a. Obiectul cesiunii de creanță. Felurile cesiunii de creanță</i>	406
<i>Secțiunea a 3-a. Condițiile cesiunii de creanță</i>	407
<i>Secțiunea a 4-a. Efectele cesiunii de creanță</i>	409

Capitolul II. Subrogația terțului în drepturile creditorului prin plata creanței (subrogația personală)	411
<i>Secțiunea 1. Noțiune. Feluri de subrogație personală</i>	411
<i>Secțiunea a 2-a. Subrogația convențională</i>	412
§1. Subrogația consimțită de creditor	412
§2. Subrogația consimțită de debitor	413
<i>Secțiunea a 3-a. Subrogația legală</i>	414
<i>Secțiunea a 4-a. Efectele subrogației</i>	415

Capitolul III. Preluarea datoriei	416
<i>Secțiunea 1. Noțiune. Felurile preluării de datorie</i>	416
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile preluării de datorie</i>	417
<i>Secțiunea a 3-a. Efectele preluării de datorie</i>	418

Capitolul IV. Cesiunea contractului	419
<i>Secțiunea 1. Noțiune. Prezentare generală</i>	419
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile cesiunii de contract</i>	420
<i>Secțiunea a 3-a. Efectele cesiunii de contract</i>	421
Capitolul V. Transformarea obligațiilor. Novația	423
<i>Secțiunea 1. Noțiune. Felurile novației</i>	423
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile novației</i>	425
<i>Secțiunea a 3-a. Efectele novației</i>	426
TITLUL VI. MODURILE DE STINGERE A OBLIGAȚIILOR.	
RESTITUIREA PRESTAȚIILOR	427
Capitolul I. Considerații generale. Clasificarea modurilor de stingere a obligațiilor	427
Capitolul II. Modurile de stingere a obligațiilor care implică realizarea creanței	429
<i>Secțiunea 1. Compensția</i>	429
§1. Noțiune. Clasificare	429
§2. Domeniul de aplicare	430
§3. Compensția legală	430
§4. Compensția judiciară și convențională	432
§5. Efectele compensției	433
<i>Secțiunea a 2-a. Confuziunea</i>	434
§1. Noțiune	434
§2. Condițiile și efectele confuziunii	434
<i>Secțiunea a 3-a. Darea în plată</i>	435
§1. Reglementare. Noțiune. Darea în plată de drept comun	435
§2. Condițiile dării în plată de drept comun	436
§3. Efectele dării în plată de drept comun	436
§4. Darea în plată specială (cedarea unei creanțe). Condiții de valabilitate	437
Capitolul III. Modurile de stingere a obligațiilor care exclud realizarea creanței	439
<i>Secțiunea 1. Remiterea de datorie</i>	439
§1. Noțiune. Clasificare	439
§2. Condițiile remiterii de datorie	440
§3. Efectele remiterii de datorie	441
<i>Secțiunea a 2-a. Imposibilitatea fortuită de executare</i>	441
§1. Noțiune. Condiții	441
§2. Efecte	443

Capitolul IV. Restituirea prestațiilor	445
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de restituire. Clasificarea obligațiilor de restituire</i>	445
<i>Secțiunea a 2-a. Specificul raportului obligațional de restituire a prestațiilor fără temeii</i>	446
<i>Secțiunea a 3-a. Regimul restituirii prestațiilor</i>	448
§1. Cazurile de restituire a prestațiilor prevăzute în art. 1635 din Codul civil	448
§2. Regulile restituirii prestațiilor	450
§3. Acțiunea în restituirea prestației fără temeii	453
 TITLUL VII. GARANTAREA OBLIGAȚIILOR	 455
Capitolul I. Considerații generale	455
<i>Secțiunea 1. Sensurile noțiunii de garanție</i>	455
<i>Secțiunea a 2-a. Garanțiile speciale. Clasificare</i>	456
<i>Secțiunea a 3-a. Principiile materiei garanțiilor</i>	456
Capitolul II. Garanțiile personale	458
<i>Secțiunea 1. Considerații generale. Clasificarea garanțiilor personale</i>	458
<i>Secțiunea a 2-a. Fideiusiunea</i>	459
§1. Natură juridică. Trăsături. Condiții	459
§2. Domeniul de aplicare. Feluri de fideiusiune	461
§3. Efectele fideiusiunii	462
3.1. Efectele fideiusiunii între creditor și fideiusor	462
3.2. Efectele fideiusiunii față de debitorul principal	463
§4. Stingerea fideiusiunii	464
<i>Secțiunea a 3-a. Garanțiile autonome</i>	465
§1. Noțiune. Natura juridică a garanțiilor autonome: scrisoarea de garanție și scrisoarea de confort	465
§2. Principiul libertății formelor	468
§3. Autonomia sau autonomizarea	469
§4. Poziția creditorului – beneficiar	470
§5. Stingerea garanțiilor autonome	470
 Capitolul III. Garanțiile reale	 472
<i>Secțiunea 1. Privilegiile</i>	472
§1. Noțiune. Clasificare	472
§2. Concursul între creditorii privilegiați și ceilalți creditori	473
§3. Stingerea privilegiilor	474

<i>Secțiunea a 2-a. Ipoteca</i>	474
§1. Considerații generale	474
1.1. Noțiune. Bunuri care pot fi ipotecate	474
1.2. Caractere juridice generale ale dreptului de ipotecă	475
1.3. Felurile ipotecii	476
1.4. Efectele generale ale ipotecii	476
1.4.1. Efectele ipotecii față de debitor/constituitor	476
1.4.2. Efectele ipotecii față de creditor	477
1.4.3. Efectele ipotecii față de terții dobânditori ai imobilului ipotecat	477
§2. Ipoteca imobiliară	478
2.1. Obiectul ipotecii imobiliare	478
2.2. Ipoteca convențională imobiliară	478
2.3. Constituirea ipotecii imobiliare	479
2.4. Ipoteca legală imobiliară	480
2.5. Stingerea ipotecii imobiliare	481
<i>Secțiunea a 3-a. Gajul</i>	481
§1. Noțiune. Obiect	481
§2. Constituirea gajului. Caracterele contractului de gaj	482
§3. Exercițare	483
§4. Publicitate. Stingere	485
<i>Secțiunea a 4-a. Dreptul de retenție</i>	485
§1. Noțiune. Caractere juridice	485
§2. Condiții	487
§3. Domeniul de aplicare	488
§4. Aplicații ale dreptului de retenție	490
§5. Relația dintre dreptul de retenție și excepția de neexecutare	492
§6. Exercițarea și stingerea dreptului de retenție	493
BIBLIOGRAFIE	495

§2. Acțiunea oblică

2.1. Noțiunea și natura juridică a acțiunii oblice

Acțiunea oblică (indirectă sau subrogatorie) este definită ca fiind acea acțiune în justiție pe care creditorul o exercită pentru valorificarea unui drept care aparține debitorului său¹.

În conformitate cu art. 1560 C. civ.: „(1) Creditorul a căru creanță este certă și exigibilă poate să exercite drepturile și acțiunile debitorului atunci când acesta, în prejudiciul creditorului, refuză sau neglijează să le exercite. (2) Creditorul nu va putea exercita drepturile și acțiunile care sunt strâns legate de persoana debitorului. (3) Cel împotriva căruia se exercită acțiunea oblică poate opune creditorului toate mijloacele de apărare pe care le-ar fi putut opune debitorului”.

În temeiul noii legislații, acțiunea oblică este definită a fi „mijlocul juridic prin care creditorul exercită drepturile și acțiunile debitorului, atunci când acesta refuză sau neglijează să le exercite în prejudiciul creditorului”².

Acțiunea oblică nu reprezintă o anume acțiune specială recunoscută creditorului, ea nu este o figură juridică de sine stătătoare, astfel că va avea regimul juridic particular al acțiunii care însoțește valorificarea dreptului debitorului inactiv/neglijent. Această caracteristică a acțiunii oblice, presupunând substituirea creditorului în drepturile debitorului, a determinat o parte a doctrinei să o considere un tip de reprezentare obiectivă a debitorului de către creditor³.

Din interpretarea art. 1558 C. civ., rezultă că, în concepția Codului civil, acțiunea oblică are natura juridică a unei măsuri conservatorii. În dreptul francez, se menține disputa cu privire la calificarea acțiunii oblice ca fiind măsură conservatorie sau de executare, cu observația că jurisprudența, în precizarea condițiilor și efectelor acțiunii, i-a creat un regim original⁴.

2.2. Domeniul de aplicație al acțiunii oblice

Sfera de cuprindere a acțiunii oblice⁵ este formată din *drepturile și acțiunile* (i) cu caracter patrimonial și (ii) care nu sunt legate de persoana debitorului, conform alin. (2) al art. 1560 C. civ. (condiții cumulative); exemple de drepturi și acțiuni care pot forma obiectul acțiunii oblice: acțiunea în revendicare, realizarea unui drept de creanță etc.

¹ C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 352.

² S.I. VIDU, în L. POP, I.-FL. POPA, S.I. VIDU, *op. cit.*, p. 590.

³ L. POP, *Obligațiile*, vol. I, p. 352. CE

⁴ FR. TERRÉ, PH. SIMLER, Y. LEQUETTE, *op. cit.*, p. 1065.

⁵ A se vedea și L. POP, *Tratat de drept civil. Nașterea, statica, dinamica și stingerea obligațiilor. Ființa obligațiilor civile*, *op. cit.*, p. 405 și urm.

Sintagma *drepturi și acțiuni* se referă la două noțiuni distincte, de drept material civil, respectiv de drept procesual civil și desemnează toate drepturile debitorului, care pot fi exercitate de acesta contra terților, însoțite de dreptul la acțiune și susceptibile de realizare în justiție¹.

Având în vedere natura juridică a acțiunii oblice de a fi o măsură conservatorie aflată la îndemâna creditorilor chirografari, rezultă că o limită importantă în trasaarea domeniului de aplicație al acțiunii este referitoare la drepturile și acțiunile cu caracter patrimonial *deja existente* în patrimoniul debitorului.

Exercitând acțiunea oblică, creditorul nu se poate substitui debitorului în administrarea patrimoniului acestuia² și nu poate lua inițiativa în locul debitorului pentru a face să se nască noi drepturi patrimoniale³ (de exemplu, nu poate încheia contracte având ca scop exploatarea sau administrarea bunurilor debitorului).

Rezultă că vor fi *excluse* din domeniul acțiunii oblice:

- simplele facultăți ale debitorului (însemnând că dreptul patrimonial nu s-a născut în patrimoniul debitorului: facultatea de a încheia contracte de locațiune, de pildă);
- drepturile și acțiunile nepatrimoniale (de exemplu, acțiunile de stare civilă);
- drepturile și acțiunile patrimoniale care sunt strict legate de persoana debitorului, care presupun o apreciere subiectivă din partea acestuia: revocarea unei donații pentru ingratitudine, desființarea unei pensii de întreținere⁴;
- drepturile debitorului care sunt susceptibile de o exercitare extrajudiciară fiind considerate de art. 1558 C. civ. măsuri conservatorii de sine stătătoare.

2.3. Condițiile acțiunii oblice

Este de evidențiat diferența între condițiile generale de intentare/admisibilitate a acțiunii oblice și condițiile de admisibilitate a acțiunii particulare exercitate prin intermediul acesteia. În opinia noastră, art. 1560 C. civ. menționează următoarele condiții ale acțiunii oblice: cu privire la creanță, cu privire la debitor, cu privire la creditor.

¹ L. POP, *Obligațiile*, vol. I, p. 355-356.

² C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 353.

³ FR. TERRÉ, PH. SIMLER, Y. LEQUETTE, *op. cit.*, p. 1067.

⁴ C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 353. În privința drepturilor neurmăribile/inseizabile, se discută dacă ele ar trebui incluse în domeniul de aplicație al acțiunii oblice, pe considerentul că neexercitarea lor de către debitor – uneori cu rea-credință – dăunează creditorului chirografar (de exemplu: debitorul nu reclamă o pensie de întreținere și valorifică, pentru a-și asigura traiul, o serie de bunuri din patrimoniul său, micșorând astfel gajul general al creditorului), cu consecința excluderii doar a drepturilor nu numai inseizabile, ci și inalienabile (L. POP, *Obligațiile*, vol. I, p. 361).

2.3.1. Condiții cu privire la creanță

Condițiile cu privire la creanță sunt: să fie certă și exigibilă, conform alin. (1) teza I din art. 1560 C. civ. Sursa sau natura creanței (contractuală, extracontractuală, legală) invocată de creditorul reclamant este indiferentă¹.

Totuși, în dreptul francez, se consideră că este suficient ca cerințele exigibilității și lichidității să fie îndeplinite la data pronunțării hotărârii asupra admiterii acțiunii oblice. Spre deosebire de promovarea acțiunii revocatorii – unde legea exige doar caracterul cert la data introducerii acțiunii –, condițiile pentru intențarea acțiunii oblice sunt mai severe, datorită finalității acestora de a reprezenta, în cele din urmă, o intervenție în afacerile debitorului; de asemenea, dreptul sau acțiunea exercitate prin intermediul acțiunii oblice nu aparțin creditorului, alta fiind situația în privința promovării acțiunii pauliene (creditorul exercitând un drept propriu).

De observat că nu sunt precizări referitoare la proporționalitatea dintre valoarea creanței și valoarea dreptului exercitat prin acțiunea oblică.

2.3.2. Condiții cu privire la debitor

Condițiile cu privire la debitor sunt: să refuze sau să negligeze exercitarea drepturilor și acțiunilor sale, alin. (1) teza finală din art. 1560 C. civ. Textul legal condiționează atitudinea debitorului de prejudicierea creditorului, ceea ce înseamnă că atitudinea subiectivă a debitorului nu este indiferentă în exercitarea acțiunii oblice. Creditorul are de demonstrat legătura de cauzalitate dintre prejudiciul său și refuzul sau neglijența debitorului.

2.3.3. Condiții cu privire la creditor

Condițiile cu privire la creditor sunt: să fie prejudiciat prin refuzul sau neglijența debitorului, conform alin. (1) teza a II-a din art. 1560 C. civ. În prealabil, este de semnalat că art. 1560 nu distinge între felul creditorilor, astfel că nu numai creditorii chirografari, ci și cei cu garanții reale pot introduce acțiunea oblică. Articolul 1560 reglementează sever această condiție, spre deosebire de tratarea ei în literatura de specialitate, unde era prezentată la nivelul unui interes serios și legitim în introducerea acțiunii, constând în pericolul de insolvabilitate sau de agravare a insolvabilității debitorului².

Creditorul va avea de demonstrat nu doar un simplu interes serios și legitim, ci prejudiciul suferit, care poate fi prezent sau viitor, dar sigur, prin analogie cu art. 1385 alin. (2) C. civ.

¹ *Ibidem*, p. 1067.

² L. POP, *Obligațiile*, vol. I, p. 364; C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 354.

2.4. Prescripția extinctivă în materia acțiunii oblice

În privința prescripției extinctive, trebuie operată distincția între prescripția dreptului de creanță al creditorului contra debitorului și prescriptibilitatea dreptului debitorului exercitat de creditor; în primul caz este vorba despre termenul general de 3 ani, în al doilea caz, răspunsul depinde de natura juridică a dreptului respectiv. Pentru admisibilitatea acțiunii oblice, este necesar ca ambele drepturi, atât cel al creditorului, cât și cel al debitorului să nu se fi prescris extinctiv.

2.5. Efectele acțiunii oblice

2.5.1. Efectele acțiunii oblice față de creditor

Admiterea acțiunii oblice are drept consecință readucerea bunului asupra căruia purta dreptul amenințat cu pierderea în patrimoniul debitorului¹. În prezentarea efectelor admiterii acțiunii oblice, este utilă raportarea atât la situația debitorului pasiv/neglijent, cât și la situația celorlalți creditori, care nu au intentat acțiunea.

Articolul 1561 C. civ. tratează efectele acțiunii oblice exclusiv prin raportare la ceilalți creditori ai debitorului și instituie două reguli: hotărârea de admitere a acțiunii va profita tuturor creditorilor, creditorul care a intentat acțiunea nu are nicio preferință în realizarea creanței sale: art. 1561 – *Efectele admiterii acțiunii oblice*: „Hotărârea judecătorească de admitere a acțiunii oblice profită tuturor creditorilor, fără nicio preferință în favoarea creditorului care a exercitat acțiunea”.

Textul legal confirmă teza doctrinară potrivit căreia acțiunea oblică este individuală în ceea ce privește exercițiul ei și colectivă prin efectele ei², însemnând că bunul/valoarea readus(ă) în patrimoniul debitorului va servi la asigurarea gajului general al tuturor creditorilor chirografari, fără ca acela dintre creditori care a intentat acțiunea oblică să aibă vreun drept de preferință față de ceilalți creditori. Totuși, în mod particular, creditorul care a promovat cu succes acțiunea oblică poate înlătura concurența celorlalți creditori numai dacă urmărește și execută valoarea adusă în gajul general înainte ca aceștia să fi făcut demersuri în acest scop, caz în care este necesară introducerea debitorului în litigiul promovând acțiunea oblică³.

Dispozițiile art. 1561 C. civ. nu operează nicio distincție după cum ceilalți creditori au intervenit sau nu în proces, astfel că se va aplica regula de interpretare *ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus* (unde legea nu distinge, nici noi nu trebuie să distingem).

¹ C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 354.

² L. POP, *Obligațiile*, vol. I, p. 371; L. POP, *Tratat de drept civil. Nașterea, statica, dinamica și stingerea obligațiilor. Ființa obligațiilor civile*, *op. cit.*, p. 431.

³ FR. TERRÉ, PH. SIMLER, Y. LEQUETTE, *op. cit.*, p. 1067.

Producerea efectelor (de admitere) a acțiunii față de creditori nu este condiționată de participarea acestora, în calitate de intervenienți, în procesul dintre creditor și terț. Pe de altă parte, în privința opozabilității hotărârii judecătorești față de ceilalți creditori, premisa textului legal este aceea a hotărârii de admitere a acțiunii oblice, adică a acțiunii favorabile tuturor creditorilor.

Printr-o interpretare *per a contrario* a art. 1561, rezultă că, în ipoteza hotărârii judecătorești de respingere a acțiunii oblice, chestiunea opozabilității nu se pune, cu consecința aplicării principiului relativității puterii lucrului judecat, în sensul că respectiva hotărâre va avea efecte doar între creditorul-reclamant și terț.

2.5.2. Efectele acțiunii oblice față de debitorul pasiv/neglijent

În ceea ce privește efectele acțiunii față de debitorul neglijent/pasiv, acestea nu formează obiect de reglementare a art. 1561 C. civ., astfel că ne vom situa sub rigorile principiului relativității efectelor hotărârii judecătorești.

Insistăm asupra faptului că nu trebuie confundată chestiunea admiterii acțiunii promovată de creditorul-reclamant contra terțului cu problema opozabilității hotărârii față de debitor, deoarece art. 1560 C. civ. nu condiționează promovarea acțiunii de participarea debitorului la proces. Se discută doar de utilitatea introducerii debitorului în proces, el putând formula apărări și excepții, precum și de opozabilitatea hotărârii judecătorești față de debitor¹.

Opozabilitatea față de debitor, respectiv autoritatea de lucru judecat a hotărârii respective semnifică suportarea implicită a efectelor respingerii acțiunii (astfel că debitorul nu va mai putea introduce o nouă acțiune împotriva terțului-pârât) sau, în varianta admiterii, eventuala obligare la executarea prestației având ca obiect bunul/valoarea readusă în patrimoniul său, fără a se lua în calcul un eventual drept de preferință al creditorului reclamant.

§3. Acțiunea revocatorie

3.1. Noțiunea și natura juridică a acțiunii revocatorii

În conformitate cu art. 1562 C. civ. – *Noțiune*: „(1) Dacă dovedește un prejudiciu, creditorul poate cere să fie declarate inopozabile față de el actele juridice încheiate de debitor în fraudă drepturilor sale, cum sunt cele prin care debitorul își creează sau își mărește o stare de insolvabilitate. (2) Un contract cu titlu oneros sau o plată făcută în executarea unui asemenea contract poate fi declarată inopozabilă numai atunci când terțul contractant ori cel care a primit plata cunoștea faptul că debitorul își creează sau își mărește starea de insolvabilitate”.

¹ C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, *op. cit.*, p. 354.